

PANDIVERE TEATAJA

Agrofirma „PANDIVERE“ teabeleht nr. 15

SEPTEMBER 1989

Triigi Lasteaed-Algkool avati 1987. aasta 9. septembril. Laste kasvatamise ja õpetamisega on siinmail tegeldud juba ammustest aegadest. 1990. a. tähistab lasteaiapool oma 35. aastapäeva, koolitee algust märgib aasta 1840.

Jakob Liivi (koolijuhataja Avispeal aastatel 1886—1901) kogutud andmetel asutati Avispeale kool Väike-Maarja praosti Knüpfleri soovil Triigi mõisa paruni Stockbergi poolt aastatel 1835—40. Esimene kooliõpetaja oli Avispea kohalik taluperemees Jüri Kleimann, hiljem tema poeg Peeter Kleimann. Koolitöö kestis kolm talve neljal päeval nädalas. Järgnevatel aastatel kasvas kool järkjärgult, kuni 1960. a. muudeti Avispea kool 8klassiliseks. 1967. a. algas väikeste koolide sulgemise kampaania. Selle käigus muu-

kooliteed 8 koolilast, kes võtsid sisse kohad lasteaia ruumides. Praegune lasteaed-alkkool valmis 100kohalise lasteaia tüüpprojekti järgi. Majas on neli rühma, need mahutavad 80—100 3—5 aastast last. Kuna väikeses majandis nagu Triigi ei ole nii suurt hulka lasteaiaaialisi lapsi, tuli maja otsustavaks kasutuselevõtmiseks teha olulisi muudatusi. Kohandasime ruumid nii, et majas on kohta kõigile eelkooliealistele ja ka algklasside lastele.

Neljast rühmast üks kuulub sõimele, kus maailma avastavad 17 mudilast kasvatajate Inge ja Viire hoole all. Teine rühm on 3—5aastaste laste päralt. Seal toimetab 20 vallatut plikatirtsu ja poisipõnni Ilse Pajo ja Evi Rebase käe all. Kaks viimast rühmaruumi kuuluvad koolile, kus õpib 15 last

130+2AASTAT HARIDUSELU TRIIGI-MAIL

deti Avispea kool 4klassiliseks ja 1970. aastal suleti hoopis.

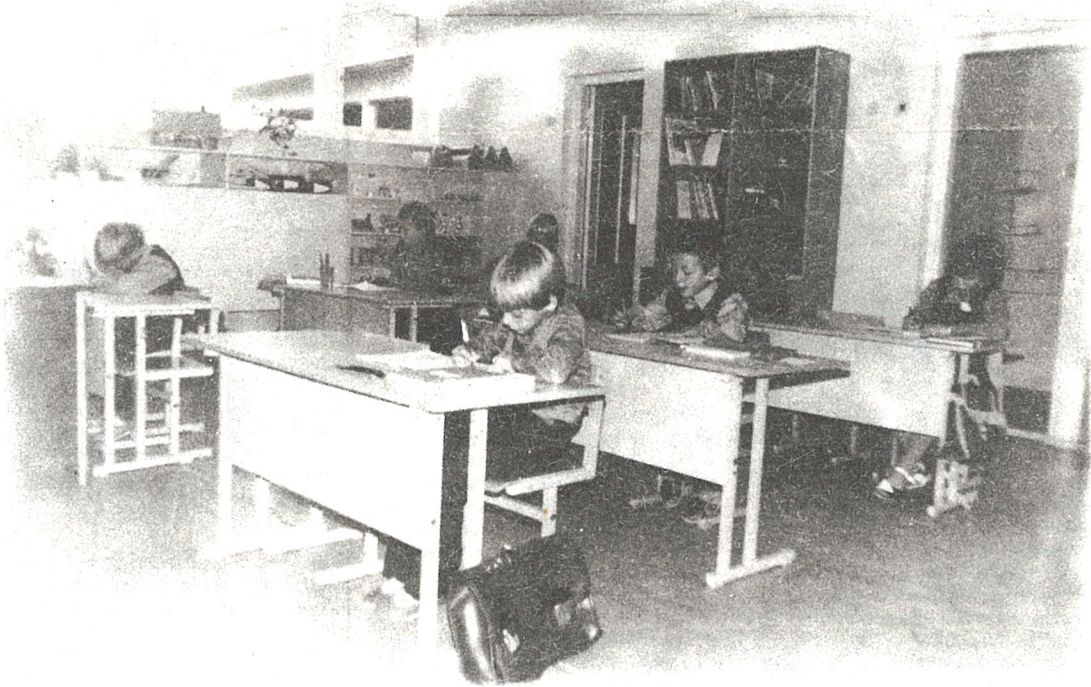
130aasta vanune kool jäi 17 aastaks puhkama, et kord kõike otsast alata.

Saabus sügis 1987. Vahepealse 17 aasta jooksul oli palju vett merre voolanud ja hariduselus toimunud olulised muudatused. Pedagoogilistel nõupidamistel ja konverentsidel hakkasid sõnade „igakülgsest arenenud inimene“ kõrval kõlama sellised mõisted nagu individuaalsus, inimlikkus, lapsesõbralik kool, humaansus, armastus lapse vastu, hingeharidus jne, kõik see, mida õpetaja Laur kunagi Palamuse-mail oma õpilastele jagas. Seda kõike on võimalik teha ja hästi teha, ainult kas 700—1000 õpilasega koolis, kus väike maalaps kaob nagu tilk merre. Kust tuleb hirm kooli ees, vastikus õppeaine suhtes? Need põhjused on sügaval meie ühiskonnas, kuid kindlasti jääb õpilane meie praegusaegses suures koolis üksikule.

Tehtud vigadest õpitakse ja nii avanevad taas väikeste maakoolide suletud uksed. 1987. a. alustas — I klassis 6 õpetaja Inge Lehtlaane juhendamisel, teist aastat käib kooliteed 7 last. Nende õpetaja on Merle Alt.

Mõlemad õpetajad töötavad J. Käisi üldõpetuse põhimõttel, mille aluseks ja keskmeks on kodulugu. J. Käisi pedagoogiline kreedo on see, et lapsi tuleb õpetada mitte niivõrd tõsiasju teadma, vaid neid otsima ja leidma. Selle õpetuse keskseks küsimuseks on õpilaste iseseisev töö, mis arendab vaatlusvõimet, harjutab mõtlemist, laps õpib tähele panema ja tundma kodukoha loodust ja inimeste tööd. „Mida tugevam on individuaalsus üksikisemes, seda rikkam on ka ühiskond.“ — seda J. Käisi töde peavad oma töös pühaks ja arvestavad ka meie maja õpetajad ja kasvatajad.

Triigi Lasteaia-Algkooli direktor
ÜLLE KIPPEL

AUTASUSTAMISI

Kauaaegse kohusetruu töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest said EKP Rakvere Rajoonikomitee ja Rakvere Rajooni RSN Täitevkomitee aukirja Vao

kolhoosi farmielektrikute brigadir JUHAN VIIRMAA, Vao kolhoosi Pikevere töökoja juhataja HANS KERT ja Triigi Lasteaia-Algkooli kasvataja-metoodik ILSE PAJO.

KAHESAJAS „VILJAVESKI“

See oli nii, et nõuandjad — Mati Narusk, Märt Müür, Rein Hanson ja Koit Raud — pidid nüüd ise oma osavust, rammu ja nutikust näitama. Tuli vikatile lüsi kinnitada ja siis oma kokkupanud tööriistaga niita, puid saagida ja lõhkuda, traktoriga sõita, põrsast kotti ajada ja viljakotti kanda. Sellest kõigest tuli aega välja Märt Müür (kes neist neljast vist armastatuim) ja sai kaela võitja tammepeärja.

Märt Müüri sõnutsi oli tegijale suurim tänu see, kui Tallinna pagariid töid uue leiva maitsa ja küsisid luba nimetada see „Viljaveski“ leivaks.

Nagu mehed ütlesid, on nad alati püüdnud oma tööd ausalt teha. Kui otsesõnu öelda ei saanud, siis mõlgutas oma mõtteid lammas või siga. Need ajad on nüüd ehk möödas, maamehe mured on aga jäänud. Seega — kohtumiseni teisi päevi!

AUSTATUD LUGEJA!

Eesti Demokraatliku Tööerakonna (EDTE) asutasid 1989. a. 27. aprillil inimesed, kes on veendunud, et pärast 55 aastast vaheaega on demokraatia arenguks Eestis taas aeg asuda looma mitme-parteilisusele tuginevat riigivõimu. Registreerimiseks vajalikud dokumendid esitati Eesti NSV Ministrite Nõukogule 25. mail.

Nagu iga erakond, kes endale ühiskonna ees võetud kohustustesse tõsiselt suhtub, kuulub ka meie erakond laiemalt võttes poliitilise skaala keskmesse. Me tahame tegutseda tänapäeva Euroopa sotsiaaldemokraatia rikkalikest kogemustest ja poliitilisest kultuurist lähtudes. Meie mõningane vasakpoolsus klassikalise skaala keskmele seisneb rõhu asetamises majandusdemokraatiale ja sotsiaalsele õiglusele. Seejuures me rõhutame aga ka inimese enda vastutust oma heaolu kindlustamisel. Erakond peab seetõttu eriti tähtsaks haridussüsteemi loomist, mis kindlustaks võimalikult võrdse eneseteostuse šansi võimalikult igale inimesele kooskõlas tema võimete ja taotlustega.

Meie alaline lugupidamine kuulub isamaalise sotsiaaldemokraatia eest võidelnud ja 1917. a. Eesti Tööerakonna loonud Jüri Vilmsile.

Inimesed, keda me tahaksime näha oma ridades, peaksid olema

- optimistliku meelelaadiga pragmaatikud, kes, tunnistades samm-sammulise poliitika tõhusust, ei taanda siiski samme sammukesteks. Meie arvates taolisi inimesi leidub;

- sirgeseljalisest poliitikast lugupidavad inimesed, kes poliitilisi kompromisse tehes ei tunnista kikkivarbet ja kühmusselget poliitikaanlust. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub;

- mustade stsenaariumide kirjutamise ja ohtude üleslugemise tõvest vabad inimesed, kes arglikult ümber piilumata julgevad võtta vastutuse koormat enda kanda. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub.

Kõik need inimesed peaksid olema seisukohal, et poliitiline organisatsioon saab loota edule ainult siis, kui tema strateegilised eesmärgid on valijatele alati ausalt selgeks räägitud. Siis mõistetakse ka selle organisatsiooni taktikalisi samme. Meie arvates Eestis taolisi inimesi leidub.

Meie deviisiks on: „ÜHINE TÕU VÕIMATU VÕIDAB!”

Jõudu tööle! Tere tulemast uut Eestit üles ehitama ja ärge unustage Aristotelest: „Kes poliitika vastu huvi ei tunne, riskib sellega, et teda juhivad hullud.”

PAKETT

Toetan mõtet, et poliitiliselt ja juriidiliselt üksteisega oluliselt seonduvaid seadusi tuleks vastu võtta paketina. Paketne käsitus võimaldab seadusesätteid otstarbekamalt jaotada seaduste vahel. Seejuures võib esialgsena plaanitud paketi koosseis erinevaid põhjusil väljatöötamise käigus kas suurendada või väheneda.

Selles kirjatükis on peetud silmas paketi kodakondsus-immigratsiooni-vähenemusrakendus-referendum esimesena mainitud seadust. Tolle seaduse suhtes olen seisukohal, et see tuleks asendada Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega sotsiaalpoliitiliste garantiide kohta. Selle seadlusega sätestatakse, millistel tingimustel ja millised sotsiaalpoliitilised õigused garanteeritakse alates seadluse kehtestamisest Eestisse elama asuvatele Nõukogude Liidu kodanikele. Need garantiid pole kohustuslikud, vaid antakse siis, kui isik esitab selleks avalduse. Vastava avalduse peab esitama ka kõik seadluse kehtima hakkamise hetkel Eestis elavad NSV Liidu kodanikud, kui nad seda soovivad. Seadlusest peaks ka loomulikult selguma, millest inime ilma jääb, kui ta nimeetatud garantiidest loobub.

Eesti NSV kodakondsuse seaduse vastu kõnelevad praegu järgmised asjaolud.

Esitaks. Eesti praegune riik pole rahvusvaheliselt tunnustatud juriidiliselt enesejuhtimisega subjekt. Tema sisepoliitika on oluliselt mõjutatav väljastpoolt, tema välispoliitiline tegevus praktiliselt puudub.

Teiseks. Kodakondsuse seadus on ka riigist oluliselt väljapoole suunatud seadus. Eesti riik oma praeguses staatuses ei saa oma kodanikke välismaal garanteerida.

Puudub isegi oma pass või mingi muu rahvusvaheliselt aktsepteeritav isikudokument, mille esitamisel välisriigi ametivõimud võiksid veenduda Eesti riigi garantiide olemasolus dokumendi esitaja suhtes. Garanteerijaks on antud juhul ainult NSV Liit oma diplomaatilise korpuse või muude teenistuste vahendusel, mille kohta on kinnitus ka iga kodaniku välispassis.

Kolmandaks. Eesti riigi kui rahvusvaheliselt tunnustatud suveräänsuse kandja taastamisega, kas siis Euroopa Ühendusega analoogselt NSV Liidus (vähemaga eesti rahvas minu arvates ei rahuldu ja ka selleks peab olema väga mõjuv põhjus) või oma neutraliteedi täielikult taastatuna, kaasneb tõenäoliselt oluline vabatahtlikkusele tuginev demograafilise situatsiooni muutus. Arvestades taolise olukorra reaalseid võimalikkusi, tuleks kodakondsuse seadus nagunii kehtestada ajutisena. Parem olgu siis juba seadlus. Eesti riik otsustab pärast rahvusvahelise tunnustusega suveräänsuse taastamist loomulikult uuesti, keda ta oma kodakondsusena soovib näha, ilma et meie riigi iseseisvust lakkamatult ähvardanud või lihtsalt kurjategijaid annektatsiooni toime pannud suurriigi kodanike seast vehivad ENSV kodakondsusega ja nõuavad endale uue Eesti riigi kodakondsuse automaatset omistamist. Maailm ei mõistaks, kuidas saab võtta inimeselt kodakondsuse, kui see tal varem oli. Olgu see seotud kasvõi uue riigi loomisega vana varemil. Niisamuti nagu ta ei mõistnud meie tagasiulatuvaid valimisvõimalusi tsensusi.

(Järg 4. lk.)

... Kõnelda tänapäeva arenenud ühiskondade olemisest kapitalismis või sotsialismis on tegelikult anakronism. Kõik nad toetuvad isekorraldumise ja -seadumise alusmüürile. Neid protsesse suunatakse demokraatlikult kujundatud võimuinstrumentaariumi ja isikuvabaduse ning sotsiaalse õigluse prismade omavahelise kompromissi abil. Seda teed pakuvad Eesti ühiskonnale ka Demokraatlikku Tööerakonda koondunud leiboristid, olles veendunud, et ühiskond peab arenema reformide alusel, seejuures eelmiste formatatsioonide võimalusi kasutades. Me oleme seisukohal, et sotsiaalne õiglus ühiskonna arengu igal etapil lähtub paratamatult kompromissist selle ühiskonna majanduslike võimaluste ja üldise kõlbluse vahel. Me oleme seisukohal, et tootmisvahendite ühiskonnastatus ja majanduse riiklik plaanimine peab lähtuma mõistlikest kompromissidest, et oleks garanteeritud nii indiviidi ettevõtluslikkusel rajanev jõukus kui ka sotsiaalne õiglus ühiskonna teiste liikmete suhtes.

Käesoleva aasta septembri algul tegi visiidi Soome Saksamaa Liitvabariigi tuntud poliitik Helmut Schmidt. Seal lausutu kohaselt peab ta M. Gorbatsõvi võimalikuks õnnestumise määraks perestroika osas 50%. Isiklikult usun, et see oli öeldud viisakusest. Tegelikult on olukord palju täbaram. Eestlastel, aga ka lätlastel ja leedulastel on eesmärk sisuliselt täiesti selge — tõusta tagasi ISE alusmüürile. Meil ei ole sellele vundamendile tagasi astumiseks mingit psühholoogilist barjääri, sest maha astumine ei toimunud 1940. a. vabatahtlikult, vaid meid paisati seal vägivaldselt. Vene rahva ees aga seisab see psühholoogiline barjäär tõelise müüriks, sest mahaastumine ISE vundamendilt, millele see rahvas sajandi alguse revolutsioonide tulemusena vaevalt oli kanna kinnitanud, toimus vabatahtlikult, oma rahva seast võrsunud bolševike juhtimisel. Tõsi, Lenin mõistis hiljem, millisesse katastroofi ta Vene riigi juhtis ja püüdis veel kinni haarata iseorganisatsioonide ja -regulatsiooni vundamendist, kuulutades välja NEPi. Kuid oli juba hilja, sest tema tee viis mauseleumi ja meil jääb üle ainult mõistatada, milliseks oleks kujunenud Venemaa saatust, kui Leninile oleks antud rohkem elupaevi. M. Gorbatsõvi kui riigijuhi, poliitiku ja inimese tragika seisneb selles, et vene rahva ees seisva barjääri murdmise võib aimatavas tulevikus osutada võimalikuks. Praegu pole igatahes määrgata mingeid olulisi tendentse, mis vihkaksid 1917. a. oktoobrisündmuste käsitusel muutumisele. Kuni seda põhimõtet ümberhindamist ei toimu, perestroika ei õnnestu. Kuni vene intelligents ei tee oma rahvale selgeks isekorraldumise põhimõtteid ja hädavajalikkust, võttes temalt sellega ühtlasi praegu laialt levinud kartuse anarhia ees, Venemaa jalule ei tõuse. Mitte keegi teine peale vene rahva oma haritlaste pole võimeline seda selgeks tegema. Arvestades siiski riigi omapära, võib selleks olla ka partokraatia. Käsukorras. Aga see oleks jälle üks nuripidine tee. Meie, eestlaste, jaoks aga jääb see rong nii ühel kui teisel juhul ilma igasuguse kahtlusest hiljaks.

... Kui laiemas kontekstis võetuna erimajandustsiooni majandus-põhimõtetele ei lähe üle kogu riik, kui endiselt usutakse „hea tsaaari” võimalikkusesse, on Venemaa traagiline tulevik garanteeritud. Seda on mõistnud Balti riikide põhirahvad ja ei maksa ajada kellelegi puru silma, et Liidust väljaastumise püüdlused on põhjustatud ainult solvunud sinisilmsete ekstremistide kihutus-kõnedest ja et need rahvad ei

taha hoopiski Nõukogude Liidust tegelikult välja astuda. Minu sügava veendumuse kohaselt tahavad küll, sest vastasel juhul tuleks tunnustada, et neid rahvaid oma riikide mõistuspärane areng ei huvita. Aga huvitab küll ja Venemaa liitunud jääb see areng oluliselt pidurdatuks oluliselt erinevate seisukohtade tõttu ühiskonna arengu põhimõtetelises küsimustes. Nüüd peaks olema arusaadav, et eestlaste taasiseseisvumise taotlused pole tingitud mingist meie omast natsionalismist, vaid on põhjustatud hoopis sügavatest erinevustest ühiskonna ja riigi funktsioneerimise küsimustes. Need venelased, kes süüdistavad eestlasi natsionalismis või koguni rassismis, pole kas

midagi taibanud, on lihtsalt petetud või siis teevad seda täiesti teadlikult. Nende viimastega meil ühist teed ei ole. Me ei taha Venemaale jalga taha panna. Eestis nii rumalat inimest ei leidu, kes arvaks, et vaene naaber on hea naaber. Aga meie areng, tänu meie väikesele riigi väikesele inertsile, tänu meie demokraatiseerumismidusele, on hoopis kiirem siis, kui me ei pea kogu aeg käima tagaüks kaudu küsimas, kuidas tohime eesusest sisse tulla. Oma eeskujuga väljaspool Nõukogude Liitu saame me hoopis rohkem kaasa aidata selle mahaajäänud maa ärkamisele, kui temaga koos vaeveldes. See tuleb selgeks kõnelda täiesti ausalt ja avameelselt, et meie taotlusi ei saaks väänata natsionalismiks. Seda peab teadma kogu maailm. Siin elavad venelased peavad aga teadma, et eesti rahvas on ISE vundamendile tagasi tahtev rahvas. Sellelt teelt saab meid väärtata ainult vägi-vald ja see saab tulla ainult Nõukogude Liidu poolt. Kes tahab tulla meiega koos, sidudes oma saatuse Eestiga, olge lahked. Aga piir Vene ja Eesti vahele tuleb ja jääb vähemalt nii kauaks, kuni Venemaa pole omaks võtnud õhtumaa demokraatiat. Sellela jääb Euroopa kodu Venemaale suletuks.

Rahvuspoliitika on ainuvõimalik viis jõuda mõistlike tulemusteni ja kompromissideni mängida lahiste kaartidega. Poliitiline jaanallindlus — oh mis te nüüd, me ei taha hoopiski välja astuda — samal ajal kui eesti rahvas teab midagi muud, on kõige ehtsam enesepettus, mis on rahvuskogukondade suhtes sisuliselt kuritegelik. Me võime poliitika muudes valdkondades leppida ebaeetilisusega, valededaga, vabandades end välja taktikalise strateegiliste vajadustega, aga rahvuspoliitikas viib see tee ainult katastroofini. Siin elavad venelased peavad teadma, et eestlaste referendum NSV Liitu kuulamise küsimuses tuleb kindlasti. Minu arvates pole mingit kahtlust, et me otsustame iseseisva Eesti riigi poolt, kuivõrd seni pole mitte keegi osanud leida ainustki veenvat tõestatud põhjust, miks meil peaks olema kasulik kuuluda oma riigiga mingisuguses vormis Nõukogude Liidu koosseisu, selle asemel, et elada kõikvõimalikes heanaaberlik-suhetes olevate riikidena.

Lõpetuseks üks huvitav tähelepanek NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressilt. Kongressi kaua ootamist nõudnud otsus NSV Liidu sise- ja välispoliitika põhisuundade kohta suunab riigi demokraatliku sotsialismi arenguteele. Eesti Demokraatlik Tööerakond tervitab seda otsust, sest kogu maailma poliitikud teavad, et demokraat-

lik sotsialism on sotsiaaldemokraatia sotsiaalpoliitilise doktriini sünonüüm. Kuni viimase ajani kirjutati Nõukogude Liidus nii propagandistlikus makulatuuris kui ka tõsiteaduslikes monograafiates ning entsüklopeedias demokraatlik sotsialism jutumärkides, mis pidi viitama tema reformistlikkusele, seega tema parempoolsusele ja kõlvatusele. Nüüd otsustasid ka lugupeetud rahvasaadikud meie riigi sellesse kõlvatusse juhtida. Kas oli see M. Gorbatsõvi meeleheitlik katse vähemalt de jure midagi muuta, oodates paremaid aegu de facto

ALUSMÜÜR

jaoks? Või tähendab see järjekordselt seda, et selles hiigelkaoses ei kattu sõnad tegudega? Selge on ainult see, et kui keegi poliitikutele väidab end mitte teadvat, et demokraatlik sotsialism on sisuliselt sotsiaaldemokraatia sünonüüm, kirjutab ta alla oma poliitilise laipuse aktile. Jään huvida ootama teateid M. Gorbatsõvi peatsest kohtumisest Soome nimekate sotsiaaldemokraatide Mauno Koivisto, Kalevi Sorsa, Pertti Paasio ja teistega...

Eesti Demokraatlik Tööerakond kutsub leiboristliku parteina eesti rahvast üles ehitama isamaalistele, parempoolsele sotsiaaldemokraatiale aadetele tuginevat ühiskonda ja usub, et meie väike rahvas oskab leida kompromissi isikuvabaduse ja sotsiaalse õigluse lõputus dialoogis. Tööd rügama harjunud rahvana peame me lugu inimestest, kes suudavad ise oma käekäigu eest hea seista. Palju kannatanud rahvana suudame me mõista ka teiste häda ning hinnata seetõttu õiglust. Leiboristidena ei lähtu meie erakonna liikmed sotsiaalse õigluse käsitlemisel nostalgilisest altruismist. Me oleme veendunud, et ühiskonna arenguprotsesside põhikivitajad on olnud ja on ka edaspidi ettevõtluslikud inimesed ning nad peavad saama selle eest väärilise tasu. Me oleme aga ka valmis võitlema nende õiguste eest, kes abi tõesti vajavad, kuid me ei aita loodreid. Me oleme seisukohal, et igale elluastujale tuleb kindlustada võrdne šanss looduse poolt antu ja isiklike ambitsioonide mõistlikuks ühitamiseks. Sellest ka hariduspoliitika tähtsuse rõhutamine, meie erakonna põhikirjas.

Lugeja võib-olla küsib, kas meie erakond on registreeritud. Ei ole. Lugeja võib-olla küsib, miks meie erakond pole registreeritud. Palun küsige seda ENSV Ülemnõukogu Presiidiumilt: „Miks on ikka veel registreerimata leiboristlik organisatsioon, millel ainukesena kõigist organisatsioonidest (sh. NLKP ja EKP) ja liikumistest tema kinnitatud põhikirjaline põhieesmärk — juhtida ühiskond demokraatliku sotsialismi arenguteele — ühtub täielikult NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi otsusega?” (Nüüdseks on ka EKP programmi projektis see eesmärk sõnaselgelt sees.)

Eesti Demokraatliku Tööerakonna esimees
VELLO SAATPALU

P. S. Artiklis toodud seisukohad on heaks kiitnud kõik EDTE õppepäevadest (8.—10. sept.) osavõtnud.

KES ME OLEME JA KELLEKS ME VÕIKSIME SAADA?

Elu on üürrike,
aade igavene.

Nii küsiti ja nii mõeldi 5.—8. septembrini teoks saanud Eesti Meedikute Foorumil Tallinnas. Foorumi juhtumõtteks oli kontaktide loomine ja vajadus koos teha, koos mõelda. Tõepoolest, saadi ju sõjajärgsel perioodil kokku esimest korda, kuigi meditsiin on rahvusvaheline ala. Nii läkski, et vastastikuste sidemete loomise kõrval mõeldi ka, kuidas ühiselt Eestimaa meditsiini taset tõsta. Tallinna Toomkirikus pühitsetud lippude all Linnahallis ütles tervishoiminister Laur Karu oma avakõnes muuhulgas järgmist: „Sõjajärgsete aastate külmas kliimas ja isiklikes kibestumistes taandusid kauaks kontaktid Lääne ja kohaliku kultuuri vahel. Peale on kasvanud uus põlvkond eesti arste, kes nii siin- kui sealpool on pälvitud rahva usalduse. See on suur väärtus, mida põlvkondade järjepidevuse kõrval peame hoidma kui ühist eesti kultuuri... Keskonnast rääkides peame seda tegema kõige laiemalt — moraalses, kõlbelses, majanduslikus, ökoloogilises tähenduses ehk sellisena, nagu ta määrab inimese tervise 85—90% ulatuses. See nõuab põhimõtteliselt teistsugust sotsiaalpoliitikat, kus väärtustatud poleks mitte ametkond, vaid inimene, tema tervis. Seni niisugust arusaamist pole. Täna see pole ei riiklik poliitika ega enamik ühiskondlike liikumisi võtnud oma lipukirjaks inimese elu kvaliteeti. See on meie kui arstide missioon!“

Rohketes kõnedes toonitati, et senine sotsiaal- ja majanduspoliitika on viinud inimesed elatusmiinimumi äärelle, kus kõrgemad eetilised, kõlbelsed ja seaduslikud küljed jäävad argimurede varju, kust tuleb mentaliteet „igaüks iseenda eest“, mis on omakorda soodustanud narkomaania ja kuritegevuse kasvu. Ühiselt leiti, et meie arstide ravitulemused ei ole kehvemad kui välismaal, kuid kuna meie tehnoloogia nõrgem ja meid halvab materiaalne vaesus, siis kulutavad meie meedikud oma töös tunduvalt rohkem energiat ja vaeva kui meie kolleegid välismaal. (Eelõeldu leidis isiklikku kinnitust hiljutisel viibimisel Tampere linnahaiglas Soomes.) Meil on arste liiga palju ja nende töövilkjaks madal (10 000 elaniku kohta 40 arsti), sest puudub arsti abistav tehnika.

Uppsala Ülikooli dotsent Enn Nõu väljendas paljude väliskülaste ühist mõtet, kui ta ütles: „Mul on tunne ja veendumus, et siin tehakse väga head tööd — antud oludes.“ Dr. H. Noor: „Olgu eesti arsti kutsumus ja osa eestluse arendamine, meie inimese julgustamine praegusel kriitilisel ajal!“ Dr. H. Arpo: „Praegu on Eestis töötavate arstide arv 7 600. Kui mõelda, et Eesti Vabariigi lõpuaastail oli see vaid 1000 ja et neist vähemalt pooled kaotasime juba esimeste okupatsiooniga, tõuseb palju segaseid küsimusi meie praeguse kvantiteedi ja kvaliteedi hindamisel. Tegelikult on ju 50 aastat väldanud võitlus ilma nähtava rindejooneta — totaalne vägivalda

vastu. Selle vägivalda kaks põhilist relva on hirm ja vale, millega meid pidevalt nakatakse. See on vaimne genotsiid. Arstidena näeme, kuidas paraneb haige seisund, kui ta vabaneb hirmust.“ Sümpaatselt saanud Rootsi psühhiaatrikliiniku ülemarst Ants Anderson: „Õeldakse õigusega, et arsti töös moodustab teadus ühe poole ja eetika teise. Klassikaliine arstieetika reguleerib peamiselt arsti ja patsiendi vahet. Arsti käitumine peab olema patsiendile kergendav ega tohi olla haigusele lisakoormaks. Arst peab olema eelkõige hea ja mõistev kaasinimene. See eetika on kõigutamat.“

Teisel päeval arutleti Tallinna Kiirabihaigla saalis teemal „IME meditsiinis — hetkeseis“. Mis meelde jäi?

Tervis kui materiaalne väärtus on meil väärtustamata. Töö tasustamine on ebaloogiline. Iga arsti kohta oleks vaja vähemalt 4 öde ja 5 sanitarit. Praegu on suhe 1:2. Seni on haiglaravi ületähtsustatud ja liiga pikk. (Soomes kestab haiglaravi keskmiselt 7 päeva, meil 17.) Meditsiinis on kõige tähtsam ambulatoorne ravi ja kõige tähtsamaks spetsialistiks peab olema üldarst. (Välismaal üks kõrgemini tasustatav arst.) Meil on liiga varane ja lühiaegne spetsialiseerumine. Arste kasutatakse valesti: kirjatöö, koduvisiidid — Tampere linnahaiglas arst neid ei tee. Meil puudub meditsiiniökonomika, me ei tea, mis maksab tervis. Vaja on välja õpetada perearstid — kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistid, kes annavad meditsiinilist abi vaata-mata soole ja vanusele. Tuleb lubada tegeleda erapraksisega — kvaliteeti hindab tervishoiministerium, loa annab kohalik omavalitsus. Töötasu tuleb viia sõltu-vusse elatusmiinimumist (Eestis on see 125 rbl.) — arstile 4—10 elatusmiinimumi, kesk-med. töötajale 3—7 elatusmiinimumi, noorem-med. personalile 2—5 elatusmiinimumi. Eduka töö eest tuleb maksta lisatasu. Selgusetuks jäi, kuidas ikkagi kindlaks määrata, kes on hea meditsiinitöötaja ja kuidas vältida pingeid sellise diferentseeritud tööta su puhul. Nähakse ette üleminek kindlustus-meditiinile. Tasuta ambulatoorse medikamentoose ravi kindlustaks töövõimetustelede väljamaksmine 70% ulatuses.

Foorumi programmi mahtusid veel ekskursioonid, laevareis „Georg Otsal“, kontserdid ja kokteiliohtud. Kuivõrd ja mida suurüritus kodu-Eesti arstile andis, olenes suuresti igapäevast ja on igapäevast enda otsustada. Kahe Soome kolleegi hilisem arvamus oli, et nii hea korraldusega üritusel pole nad varem käinudki.

Väike-Maarja Jaos-konnahaigla tera-piaosakonna juhataja MALL LEPIKSOO

„Meie meestel on Tallinnas kurnavad päevad. Kolm korda nädalas kohtub ülemnõukogu komisjon streigikomiteega. Ajuti näib, et kompromiss on juba käes, kuid järgmisel kohtumisel on streigikomiteel mõni uus nõudmine ja kogu eelnev töö on null. Aga meie mehed alla ei anna. Eks nad hoiavad end tagasi, et olukorda mitte pingestada.“

Meile on Moskvas antud oktoobris uus tähtaeg, et valimis-seadus keskusele meelepäraseks teha. Arnold Rüütel ütles, et meie midagi muutma ei hakka, sellise vastuse Moskvasse saadamegi. ENSV Ülemnõukogu valimistel 1990. a. märtsis peaksid tsensused koguni rangemad olema. Tallinnas on eestlasi 40% ja see arv paneb meid mõtlema.“

Mõni aeg tagasi meie meeli erutanud streigilaine kohta teadis Erika Sakkool rääkida, et Ülemiste raudteejaama blokeeris „Dvigatel“, halvates seega teise asutuse töö. Kohtla-Järvel streikisid

ERIKKA
SAKKPOOL.

„Meie mehed
alla ei anna.“

vaid ehitajad, Narvas bussijuhid. Seal ei olnud streigid poliitilise maiguga, nõudmised puudutasid palka ja töötingimusi. „Küsisin, mis siis saab, kui maa-rahvas ka streikima hakkab. Arnold Rüütel kostis selle peale, et sellist asja pole ajaloos veel olnud.“ Maanimene on tööd ikka vastutustundega teinud.

NLKP KK kurikuulsa avalduse kohta rääkis E. Sakkool, et ko-

genumad inimesed juba teavad — kui Gorbatsšov on puhkusel või pikemat aega eemal, ilmub mingi paskvill. Protestikirjadesse, mis Moskva poole teele läksid, suhtuti seal õige imelikult, põhimõttel — üks kiri, üks arvamus. Seega pole mõtet Moskvasse saata paljude allkirjadega protestikirju. Sealsete tegelaste silmis on rohkem kaalu mitmel kirjal üksikute allkirjadega. Mis siis ikka, selle kogemuse võrra oleme jälle targemad.

Tulevikust rääkides ütles E. Sakkool, et me ei saa teisi võrrele oodata, peame ise ees minema. Oma raha tuleb 1991. a. nagu lubatud. Siis peaks tekkima nn. Eesti-Läti-Leedu ühisturg. Välisfirmadega koostööst laekuvast valuutast läheb väike kindel protsent Moskvasse, lõviosa aga katsume parandada oma olukorda. „Sõjavägi ja kosmos, sinna me rahad lähevad,“ nii võttis E. Sakkool kokku olukorra praeguses majanduspoliitikas.

MÄLESTUSPÄEV PORKUNIS

Eesti mehe häll on väike,
tema surnuad on suured...
V. BEEKMAN

21. septembril möödus 45 aastat Porkuni lahingust, kus vastamisi olid eestlased. Seni oli seda päeva tähistatud Punaarmee langenute mälestuspäevana, tänavu meenutati ka Saksa poolel langenud umbes 200 eesti sõdurit.

Kahele ühishauale pandi väikese kivikalme keskele vaskrist — lihtne, omane ja mõjus. Kolmas ühishaud on tähistatud kiviga. Mõni aeg tagasi kirjutas „Viru Sõna“, et on kavas säilmed sellest hauast ümber matta. (Nimelt asub haud lausa karjatee kõrval.) Võib-olla leitakse siiski muu lahendus. Lastagu neil noortel eesti meestel rahus puhatagi, elu oli neil niigi keeruline.

Vaskristid õnnistas Viru-Jaagupi koguduse õpetaja Madis Oviir: „Puhake, paremad pojad, pärjatud olgu te kalmud!“

Mart Laar ütles oma mõtiskluses, et „maailmas on palju kohti, kus ühel pool teed on

puhkepaiga leidnud ühel pool hukkunud, teisel pool teed teisel pool hukkunud. See on üldhومانistlik printsiip, mis paraku polnud omane ühele kuuendikule planeedist. See valu, et meie rahvas viidi vennatapusõjani, elab meis edasi, kuid see ei tohiks meis tekitada kättemaksu. Kui eesti mehed ka mulla peal võitlesid üksteise vastu, siis nüüd on sama Eestimaa muld neid ühendanud. Oleme tahtnud seda vähest, mis paljudel maailma rahvastel on endastmõistetavalt olemas — rahulikult harida oma eesiisade maad. Meie tee on vägivallatuse, rahu ja õigluse tee. Seda teed mööda minnes me saavutame oma sihi.“

Mart Laari loodud meeleolu lõhkusid võrdlemisi jöhkvalt müri-sevad lennukid, mis meie reaal-sust meelde tuletasid, ja neli „Izvestija“ korrespondenti, kes küsisid, kas meil pole häbi fašistide haudadele lilli tuua. Meil ei olnud häbi. Meil oli veidi häbi sellepärast, et me seda nii hilja tegime.

Lõpetuseks tahaksin veel mõtiskleda ümbermatmise üle. Millal on see õigustatud, millal ebaeetiline? Ma ei tea. Lydia Koidula tahtis ju tegelikult puhata oma abikaasa ja laste kõrval. Ta mainis seda mitmes kirjas kodustele. Luuletustes on, jah, veidi teisiti. Elutõde ja kunstitõde siin ei kattu.

Georg Lurichi hauda otsides on häiritud paljude viimset und, rääkimata lausa haua rüvetamisest. Las jääb Väike-Maarja kirikuaeda Lurichite perekonna rahulasse pealegi üks tühi plats.

Läheb aeg ja me leiame ka Konstantin Pätsi haua. Laseme tal seal puhata. Käime Tahkuranas, kui talle austust avaldada tahame, ja kui tema mälestus meile midagi tähendab, võtame ka pika tee võõrsile ette. Usun, et selleks ei tehta meile takistusi ka siis, kui Eesti ja Vene pole enam vennad, vaid naabrid.

Üht väikest maalappi võiks inime-ne ju täiesti omaks pidada...

ENE KESLER

ELEKTROONIKA TOODAB LIHA?!

Muudatused ja ümberkorraldused meie elus paari viimase aasta jooksul on paotanud ust laia maailma. Sama suure huviga kui meie välja vaatame, vaatavad sellest uksest sisse välismaa ärimed. Kuigi nad teavad, et meist pole veel nende kaupade ostjaid, ruttavad ettevõtlikud tegelased oma toodangut reklaamima. Tegemist on lihtsa loogikaga — saades endale kunagi „tegliku raha“, ostame väljast eelkõige sellist kaupa, mille kohta on meil eelnev info olemas. Eks ta ole, suurema tüki pirukat võib endale lubada ikka see, kes esimesena laua juurde jõuab.

Eelpoolkirjutatud juhindudes olid 1. septembril Eestis külas härrad Israelist. Tegemist oli kompuutrite tootva firma „CONTRALEX LTD“ juhtkonnaga. Kohtumine Eesti linnukasvatatjatega toimus Maardu mõisa hubases saalis, kuhu olid välja pandud ka toodangunäidised. Kohalolijatele tutvustati minikompuutrit, mida reklaamprospektides nimetatakse elektrooniliseks kanalihä tootjaks.

Seade on portatiivne (26,5×8,5×18 cm) ning kaalub kõigest 1,3 kg. TEMA HOOLDE SAAB usaldada praktiliselt kõigi farmis toimuvate protsesside juhtimise etteantud programmide järgi. Seade saab toituda nii patareidest kui vooluvõrgust. Tema efektiivse kasutamise eeldus on aga suure töökindlusega söötimis- ja jootmisliinide ning kliimaseadmete olemasolu.

Kuna broileri kasvuiga on väga lühike, siis ei saa lubada väiksematki kõrvalekallet kasvurežiimis. Režiim koosneb kümnest teguritest ja piisab vaid ühe kõrvalekaldest, et tunduvalt halvendada lõpptulemust. Protsesside täpne juhtimine lubab aga saada lisakasumit ühele ruutmeetri-le enam paigutatud lindude arvelt. Israelis pannakse lindlates, kus protsessi juhib „CONTRALEXI“ kompuuter, ühele ruutmeetri-le kuni 28 lindu ning nad kasvatakse 42 päevaga 1800—1900 g raskuseks. Muidugi on selle taga ka täisväärtuslik granuleeritud sööt.

Kõike seda on muidugi ilus kuulata, aga tahtmatult tuli peale must masendus, sest järjekordselt tõdesime, kui mahajäänud me ikka oleme. Karta on, et see mahajäämus aastatega järjest suureneb, sest Eesti, kus eelisareng on veisekasvatusel, vaevalt leiab valuutat, et osta sisse linnukasvatuse tipp tehnoloogiat. Kellel on „köva raha“, võib seda teha ise. Seade maksab ~7500 dollarit ning aadress, kust seda hankida, järgmine:

73. Ihen Grivol st. Tel-Aviv
ISRAEL
tel. 03 223468, fax 03 5449593
CONTRALEX LTD
Head ostu!

Väike-Maarja
kolhoosi linnu-
kasvatuse zootehnik

IVO RANDVEER

ÕNNE JA TERVIST!

90 ELISABETH KULLI	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	5. september
80 VELDA MEHISTE	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	10. september
75 VOLDEMAR LIPP	Simuna kolhoosi pensionär	21. september
70 LEIDA ABO	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	3. september
ELLA KRUSAMÄGI	Simuna kolhoosi pensionär	9. september
LEIDA VALDMETS	Vao kolhoosi valvur	18. september
DIMITRI SEKAVIN	Väike-Maarja kolhoosi abiettevõtte meister	27. september
65 LIDIA JURTO	Simuna kolhoosi pensionär	13. september
60 LEIDA KUUSMA	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	2. september
VIRVE KARJAHÄRM	Väike-Maarja kolhoosi tehnik-joonestaja	4. september
VALDUR SOOSAAR	Väike-Maarja kolhoosi või-juustutsehhi piima vastuvõtja	5. september
ELFRIEDE LEITEN	Väike-Maarja kolhoosi pensionär	19. september
ERICH MORS	Simuna kolhoosi karjak	23. september
55 ARON GUITOR	Väike-Maarja kolhoosi või-juustutsehhi lukksepp	8. september
ILSE PAJO	Triigi kolhoosi lasteaias kasvataja	15. september
HARALD REBANE	Triigi kolhoosi töökoja juhataja	29. september
50 EVI SAAGE	Triigi kolhoosi noorkarjatalitaja	1. september
ZOJA BONDARENKO	Vao kolhoosi koristaja	4. september

PAKETT

(Algus 2. lk.)

Ja lõpetuseks üks kompromiss. Teen kõigile hea tahtega inimestele ettepaneku suhtuda Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei, Eesti Muinsuskaitse Seltsi ja Eesti Kristliku Liidu poolt korraldatavasse Eesti Vabariigi kodanike registreerimisse samasuguse sündamesoojuse ja kainusega nagu te seda tegite, osaledes meie rahvuslikes suurüritustes „Eestimaa laul” või „Balti kett”, sest ma loen registreerimist kuuluvaks sellesse samasse ritta.

Seepärast kutsun ma kõiki üles kandma oma nimesse sellesse „iseseisvuse registrisse”, et veel kord tõestada maailmale kogu meie otsustavust ja samal ajal rahumeelsust oma pühade eesmärkide saavutamisel. See register saagu meie „Taasiseseisvumise Manifesti” lahutamatuks osaks. Võib-olla on keegi taolise ettepaneku juba teinud, sellisel juhul palun kordamise pärast vabandust. Minu silma pole seda igatahes

kirjasõnas sattunud.

Usun, et allkirjutanu pihta hakkavad lendama nooled nii ühelt kui teiselt poolt. Kui nooli tuleb rahena, olen ka mina valmis kompromissiks — võtan ettepaneku tagasi, aga jään registreerituks Eesti Vabariigi kodanikuna, kellena ma ka tõesti olen sündinud...

VELLO SAATPALU

P.S. Artiklis esitatud seisukohad on Eesti Demokraatliku Tööerakonna asutatav kogu heaks kiitnud 19. septembril.

* * *

Simunas on loodud EDTE osakond. Kel huvi, saab täpsemat teavet aadressil: Rakvere rajoon, 202 311 Simuna Katsebaas, Tiit Viik või Simuna Sidejaoskond, Kalju Tamm

NALJA KAH!

„Sul on kolm maja, aga üürid endale toa!”
„Minu majades on üür nii kõrge, et see pole mulle jõukohane.”

Gabrovlaste poeg otsustas kirurgiks hakata. „Loll!” ütles isa. „Hakka parem hambaarstiks. Inimesel on vaid üks süda, aga 32 hammast!”

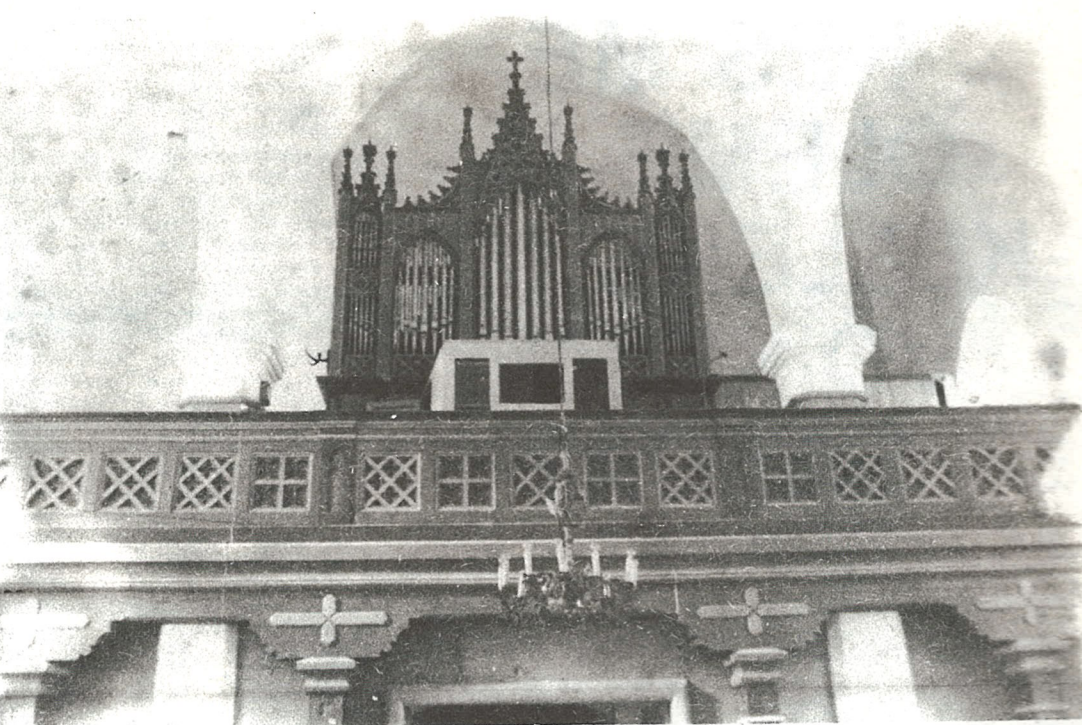
„Kui vana sa oled?” küsis mõõduja poriselt jõnglaselt.
„Kolme aastane!”

„See pole võimalik! Kuidas sa nii lühikese ajaga nii mustaks said?”

„Kujuta ette, ma jätsin naabrile kirja, et tulen talle lõunale. Lähen sinna — teda polegi kodus!”

„Tähendab, ta sai su kirja kätte!”

* * *

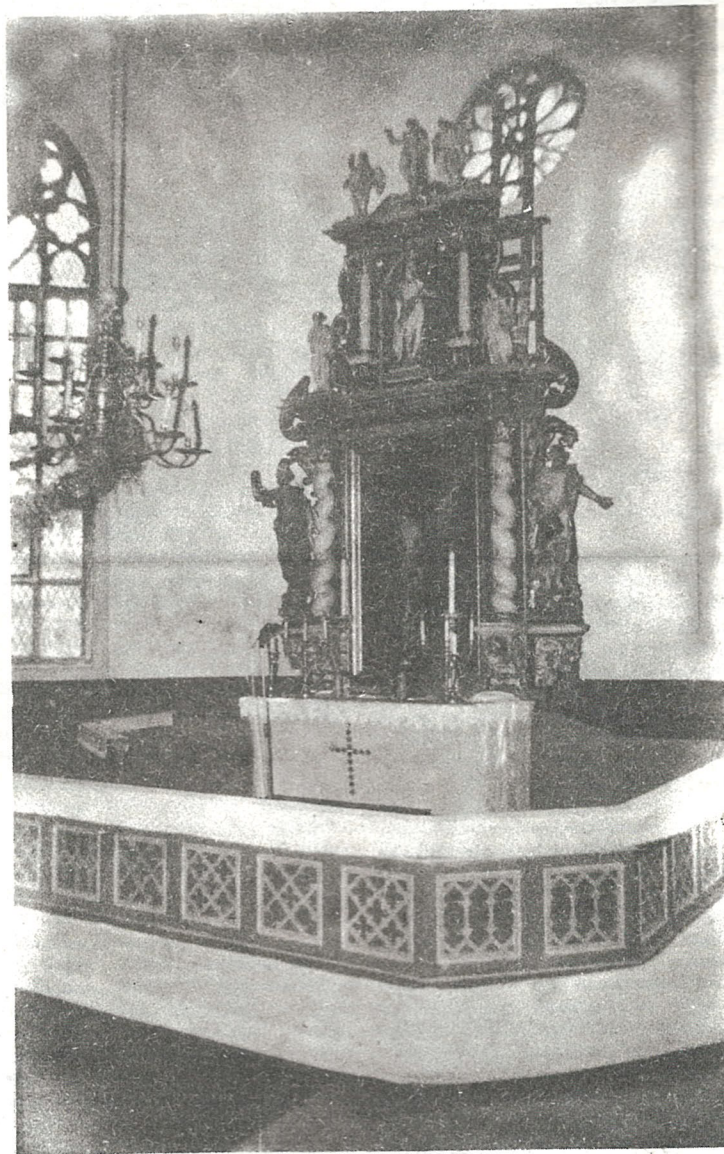
SIMUNA KIRIK 770

Laupäeval, 7. oktoobril kell 16 algab Simuna kirikus 770. aastapäeva kontsert. Kaasa teevad Türi kammerkoor Tiiu Schütsi juhatusel, orelil musitseerib Urmas Taniloo, luulet loeb Leonhard Merzin.

8. oktoobril on samas löikupüha pidulik jumalateenistus, algus kell 11.30.

Pühapäeval, 15. oktoobril on Simuna kiriku 770. aastapäeva pidulik jumalateenistus. Külalisteks on palutud EELK peapiiskop Kuno Pajula, Viru praost Eduard Laumets, Tartu praost Otto Tallinn, EELK Haljala koguduse õpetaja Esko Süvari ja EELK Viru-Jaagu pi koguduse õpetaja Madis Oviir. 100aastasel orelil musitseerib professor Hugo Lepnurm, laulab Pühavaimu koguduse koor. Jumalateenistus algab kell 11.30.

SIMUNA KIRIK 770

TEATEID

Palume teid osa võtma klubi „Sakura” ringidest Müüriku spordibaasis:

- sportlik džuudo
- karate
- enesekaitse
- atleetvõimlemine
- u-shu — Hiina ravivõimlemine džuudo ja karate baasil, soovitatav eriti naistele.

Kirja saate end panna Müürikul, tööpäevadel kella 17—20.

Toimetus: Väike-Maarja, Säde 1
Toimetaja: Ene Kesler, tel. 61 554
Fotograaf: Rannel Rikken

„Pandivere Teataja” on toimetatud ja kujundatud ENSV Toiduainetetööstuse KTB reklaami- ja kujundusosakonnas, 200 102 Tallinn, Mere pst. 6

Teabeleht ilmub 1 kord kuus. Tell 357⁹ Tiraaž 2000 eks. Maht 1 trükipoogen. Trükikoda „Oktoober”.